

Quản lý hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp cho học sinh ở các trường trung học cơ sở theo Chương trình Giáo dục phổ thông 2018

Dương Minh Sự*

*Học viên cao học Trường Đại học Trà Vinh

Received: 16/11/2023; Accepted: 26/12/2023; Published: 2/1/2024

Abstract: In the general education program (2018), experiential and career guidance activities (issued by the Ministry of Education and Training together with Circular No. 32/2018/TT-BGDĐT dated December 26, 2018) are compulsory educational activities provided by the Ministry of Education and Training. Educators orient, design and guide implementation, creating opportunities for students to access reality, experience positive emotions, exploit previous experiences and mobilize knowledge and skills. of subjects to perform assigned tasks or solve real-life problems of school, family, and society appropriate to their age. The article presents some theoretical issues.

Keywords: Experience activities, middle school career guidance, 2018 general education program

1. Đặt vấn đề

Hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp (HĐTN, HN) là một trong những nội dung đổi mới quan trọng của chương trình GDPT 2018. Sự trải nghiệm của HS, sự đa dạng trong hình thức và phương pháp tổ chức, linh hoạt đổi mới nội dung, thời gian, không gian học tập, công tác lập kế hoạch, tổ chức, chỉ đạo thực hiện và kiểm tra giám sát các HĐTN đang được quan tâm nghiên cứu để tìm ra giải pháp nâng cao chất lượng HĐTN, HN. HĐTN, HN ở cấp THCS góp phần thúc đẩy hệ thống ngành giáo dục đổi mới toàn diện cả về mục tiêu, nội dung, phương pháp, phương tiện và hình thức tổ chức giáo dục. Tuy nhiên, HĐTN, HN còn rất mới mẻ, HĐTN, HN diễn ra chậm, số lượng ít và chất lượng chưa cao; vì vậy nghiên cứu giải pháp khắc phục, hỗ trợ để các trường thực hiện tốt quản lý HĐTN, HN là cần thiết.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Hoạt động trải nghiệm (HĐTN)

2.1.1. Khái niệm: HĐTN là hoạt động giáo dục (HĐGD) thông qua sự trải nghiệm của cá nhân kết nối kinh nghiệm học được trong nhà trường với thực tiễn đời sống, từ đó dần hình thành năng lực.

Trong học tập, HĐTN giúp HS thấy được các biểu hiện của kiến thức trong thực tiễn, đồng thời tích lũy được kinh nghiệm về cách thức xây dựng kiến thức và vận dụng chúng phục vụ cho đời sống con người. Thông qua trải nghiệm, các kiến thức khoa học được khắc sâu và có ý nghĩa hơn đối với người học.

HĐTN giúp HS trải nghiệm tạo môi trường tương

tác, giao tiếp với người khác, với tập thể, với cộng đồng, với hiện thực cuộc sống.

HĐTN luôn chứa đựng hai yếu tố không thể tách rời là hành động và cảm xúc, nếu thiếu một trong hai yếu tố này thì HĐTN không mang lại hiệu quả.

- Kết quả của quá trình trải nghiệm là hình thành được kinh nghiệm mới, hiểu biết mới, năng lực mới, thái độ và giá trị mới.

2.1.2. HĐTN, HN trong Chương trình GDPT 2018

Trong chương trình GDPT 2018, HĐTN, HN (Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT) đã nêu: “HĐTN và HĐTN, HN là HĐGD do nhà giáo dục định hướng, thiết kế và hướng dẫn thực hiện, tạo cơ hội cho HS tiếp cận thực tế, thể nghiệm các cảm xúc tích cực, khai thác những kinh nghiệm đã có và huy động tổng hợp kiến thức, kỹ năng của các môn học để thực hiện những nhiệm vụ được giao hoặc giải quyết những vấn đề của thực tiễn đời sống nhà trường, gia đình, xã hội phù hợp với lứa tuổi; thông qua đó, chuyển hoá những kinh nghiệm đã trải qua thành tri thức mới, hiểu biết mới, kỹ năng mới góp phần phát huy tiềm năng sáng tạo và khả năng thích ứng với cuộc sống, môi trường và nghề nghiệp tương lai”.

2.1.3. Đặc điểm hoạt động HĐTN, HN

Trong chương trình GDPT 2018, HĐTN, HN (Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT) đối với cấp THCS và cấp THPT đã nêu: “là HĐGD bắt buộc được thực hiện từ lớp 6 đến lớp 12 HĐTN, HN là HĐGD do nhà giáo dục định hướng, thiết kế và hướng dẫn thực hiện, tạo cơ hội cho HS tiếp cận thực

tế, thể nghiệm các cảm xúc tích cực, khai thác những kinh nghiệm đã có và huy động tổng hợp kiến thức, kỹ năng của các môn học để thực hiện những nhiệm vụ được giao hoặc giải quyết những vấn đề của thực tiễn đời sống nhà trường, gia đình, xã hội phù hợp với lứa tuổi; thông qua đó, chuyển hoá những kinh nghiệm đã trải qua thành tri thức mới, hiểu biết mới, kỹ năng mới góp phần phát huy tiềm năng sáng tạo và khả năng thích ứng với cuộc sống, môi trường và nghề nghiệp tương lai. Hoạt động trải nghiệm và HĐTN, HN góp phần hình thành, phát triển các phẩm chất chủ yếu, năng lực chung và các năng lực đặc thù cho HS; nội dung hoạt động được xây dựng dựa trên các mối quan hệ của cá nhân HS với bản thân, với xã hội, với tự nhiên và với nghề nghiệp. Nội dung HĐTN và HĐTN, HN được phân chia theo hai giai đoạn: giai đoạn giáo dục cơ bản và giai đoạn giáo dục định hướng nghề nghiệp (ĐHNN). – Giai đoạn giáo dục cơ bản: Ở cấp tiểu học. Ở cấp THCS, nội dung HĐTN, HN tập trung hơn vào các hoạt động xã hội, hoạt động hướng đến tự nhiên và HĐTN; đồng thời hoạt động hướng vào bản thân vẫn được tiếp tục triển khai để phát triển các phẩm chất và năng lực của HS. – Giai đoạn giáo dục ĐHNN: Ngoài các hoạt động hướng đến cá nhân, xã hội, tự nhiên, nội dung HĐTN, HN ở cấp THPT tập trung hơn vào hoạt động GDHN nhằm phát triển năng lực ĐHNN.

2.4. Mục tiêu HĐTN, HN ở cấp THCS

Theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT thì: Mục tiêu HĐTN, HN ở cấp trung học cơ sở sẽ: “giúp HS củng cố thói quen tích cực, nền nếp trong học tập và sinh hoạt, hành vi giao tiếp ứng xử có văn hoá và tập trung hơn vào phát triển trách nhiệm cá nhân: trách nhiệm với bản thân, trách nhiệm với gia đình, cộng đồng; hình thành các giá trị của cá nhân theo chuẩn mực chung của xã hội; hình thành và PTNL giải quyết vấn đề trong cuộc sống; biết tổ chức công việc một cách khoa học; có hứng thú, hiểu biết về một số lĩnh vực nghề nghiệp, có ý thức rèn luyện những phẩm chất cần thiết của người lao động và lập được kế hoạch học tập, rèn luyện phù hợp với ĐHNN khi kết thúc giai đoạn giáo dục cơ bản”.

2.2. Biện pháp quản lý HĐTN, HN cho HS THCS trong Chương trình GDPT 2018

2.2.1. Nâng cao nhận thức của CBQL, GV, HS về vai trò của HĐTN, HN cho HS THCS

Biện pháp này giúp CBQL, GV, HS hiểu biết sâu sắc về vai trò của HĐTN, HN trong bối cảnh đổi mới giáo dục hiện nay.

- Nội dung và cách thực hiện biện pháp

- CBQL nhận thức đúng đắn nhất về quản lý HĐTN, HN là hướng tới mục tiêu giáo dục.

- Nghiên cứu các văn bản quy định về mục tiêu, nội dung, hình thức, phương pháp, phương tiện tổ chức và cách thức KTĐG HĐTN, HN.

- Tăng cường tham dự các lớp tập huấn, bồi dưỡng, hội thảo chuyên đề về HĐTN, HN do Sở, Phòng giáo dục - đào tạo tổ chức.

2.2.2. Đổi mới kế hoạch HĐTN, HN cho HS Trường THCS

Biện pháp này giúp Hiệu trưởng lập kế hoạch đúng các mục tiêu cần đạt tới, lựa chọn các biện pháp thích hợp cho từng hoạt động, từng chủ đề, lập chương trình hoạt động.

- Nội dung và cách thực hiện biện pháp

LKH quản lý HĐTN, HN là khâu quan trọng nhất, được thực hiện trước tiên cho hoạt động quản lý. Khi LKH, hiệu trưởng cần nắm chắc kế hoạch của cấp trên, dựa vào các chỉ thị nhiệm vụ năm học, văn bản hướng dẫn, khung chương trình... và căn cứ vào tình hình thực tế của nhà trường. Trong kế hoạch phải thể hiện rõ mục tiêu, thời gian thực hiện, người phụ trách, lực lượng tham gia, địa điểm, các điều kiện đảm bảo cho việc thực hiện kế hoạch.

- Xác định tên hoạt động của từng chủ thể hay từng môn học hoặc tích hợp các môn học. Chọn tên hoạt động mang ý nghĩa và thu hút được sự quan tâm của các đối tượng tham gia; phù hợp với nhiệm vụ của năm học và tâm lý lứa tuổi HS.

- Xác định mục tiêu, yêu cầu cần đạt được của hoạt động. Mục tiêu phải rõ ràng, cụ thể, phù hợp với mục tiêu của giáo dục, kiến thức, nhận thức, năng lực của HS,...

- Xác định rõ nội dung của hoạt động phù hợp với điều kiện thực tiễn của nhà trường và có mối quan hệ với hoạt động dạy học, rèn luyện đạo đức, kỹ năng sống cho HS.

- Xác định hình thức tổ chức HĐTN kết hợp với việc lựa chọn phương pháp phù hợp với tình hình thực tế nhà trường, địa phương và đối tượng HS theo định hướng phát triển phẩm chất và năng lực cho HS.

2.2.3. Tổ chức nguồn lực thực hiện các HĐTN, HN cho HS Trường THCS

Mục tiêu biện pháp: CBQL tổ chức thực hiện kế hoạch đó là sự xếp đặt những hoạt động, những con người một cách khoa học, hợp lý, phối hợp các bộ phận để tạo ra tác động tích cực. CBQL phải thông báo kế hoạch, chương trình hành động đến các thành viên trong nhà trường sao cho mỗi thành viên hiểu và thực hiện đúng kế hoạch, phải quy định đúng chức

năng, quyền hạn từng thành viên và phải tính đến năng lực, hiệu quả cho từng hoạt động, xác lập cơ chế phối hợp giữa các bộ phận và các thành viên liên quan.

- Nội dung và cách thực hiện biện pháp

- Tổ chức sắp xếp bố trí nhân sự, phân công trách nhiệm quản lý, huy động cơ sở vật chất, tài chính và tạo điều kiện thuận lợi phục vụ cho thực hiện kế hoạch.

- Phối hợp các lực lượng trong và ngoài nhà trường để thực hiện HĐTN. Việc giáo dục HS không chỉ có nhà trường và gia đình mà phải có sự kết hợp chặt chẽ giữa ba môi trường giáo dục: gia đình, nhà trường và xã hội.

- Giáo viên bộ môn, GVCN là người trực tiếp XDKH và tổ chức thực hiện các HĐTN, HN cho HS thông qua các môn học do mình phụ trách giảng dạy. Trong việc tổ chức thực hiện, CBQL cần tạo điều kiện cho người tham gia phát huy tinh thần tự giác, tích cực, phối hợp cùng nhau hoàn thành tốt nhiệm vụ.

2.2.4. Chỉ đạo thực hiện kế hoạch HĐTN, HN cho HS THCS

Mục tiêu biện pháp: BQL cần tăng cường chỉ đạo thực hiện kế hoạch tổ chức HĐTN, đó là sự can thiệp của hiệu trưởng vào toàn bộ quá trình quản lý HĐTN để bảo đảm việc thực hiện HĐTN được diễn ra đúng hướng, đúng kế hoạch, tập hợp và phối hợp các lực lượng giáo dục sao cho đạt hiệu quả mong muốn.

- Nội dung và cách thực hiện biện pháp

- Chỉ đạo các tổ chuyên môn tham gia tổ chức HĐTN, khuyến khích các tổ chuyên môn xây dựng các câu lạc bộ, các buổi ngoại khóa và đầu tư cho chất lượng hoạt động của câu lạc bộ và ngoại khóa.

- Chỉ đạo GV xây dựng chương trình, kế hoạch HĐTN: hiệu trưởng chỉ đạo giáo viên bộ môn, giáo viên chủ nhiệm, tổng phụ trách đội xây dựng kế hoạch, chương trình HĐTN dựa trên kế hoạch hoạt động và định hướng hoạt động ngoại khóa của trường.

- Chỉ đạo giáo viên đổi mới phương pháp và hình thức tổ chức HĐTN: HĐTN càng đa dạng phong phú bao nhiêu càng có sức thu hút HS bấy nhiêu.

- Chỉ đạo tăng cường CSVC, tài chính phục vụ cho HĐTN. Hiệu trưởng cần tăng cường các điều kiện CSVC, tài chính để HĐTN được tiến hành thuận lợi có hiệu quả.

2.2.5. Kiểm tra, đánh giá kết quả HĐTN, HN cho HS THCS

- Biện pháp này giúp CBQL kịp thời phát hiện

và điều chỉnh những lệch lạc, sai sót trong quá trình thực hiện kế hoạch từ đó đưa ra những uốn nắn, sửa chữa cần thiết.

- Nội dung và cách thực hiện biện pháp

- Xác định rõ mục tiêu của KTĐG HĐTN, HN phù hợp với mục đích yêu cầu của từng hoạt động, trong từng thời điểm.

- Xây dựng được các tiêu chí đánh giá kết quả HĐTN sáng tạo theo định hướng tiếp cận năng lực của HS, đồng thời dựa trên chuẩn kiến thức, kỹ năng và thái độ tại thời điểm tổ chức HĐTN.

- Xác định nội dung, hình thức, phương pháp tổ chức HĐTN để đưa ra hình thức và công cụ đánh giá cho phù hợp.

3. Kết luận

HĐHN, TN là hoạt động không thể thiếu trong quá trình giáo dục toàn diện cho HS THCS góp phần hình thành, phát triển các phẩm chất, năng lực chung và các năng lực đặc thù cho HS; là HĐGD do nhà giáo dục định hướng, thiết kế và hướng dẫn thực hiện, tạo cơ hội cho HS tiếp cận thực tế, thử nghiệm các cảm xúc tích cực, khai thác những kinh nghiệm đã có và huy động tổng hợp kiến thức, kỹ năng của các môn học để thực hiện những nhiệm vụ được giao hoặc giải quyết những vấn đề của thực tiễn đời sống nhà trường, gia đình, xã hội phù hợp với lứa tuổi; thông qua đó, chuyển hoá những kinh nghiệm đã trải qua thành tri thức mới, hiểu biết mới, kỹ năng mới góp phần phát huy tiềm năng sáng tạo và khả năng thích ứng với cuộc sống, môi trường và nghề nghiệp tương lai.

HĐTN, HN là hoạt động giữ vai trò rất quan trọng trong chương trình GDPT 2018; là con đường gần lý thuyết với thực tiễn, gần giáo dục nhà trường với đời sống xã hội. Do đó, quản lý HĐTN đang được quan tâm nghiên cứu phát triển các chức năng quản lý nhằm nâng cao chất lượng HĐTN về nội dung, hình thức, phương pháp tổ chức ở cấp học THCS.

Tài liệu tham khảo

1. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018). *Chương trình GDPT - Chương trình tổng thể (Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26/12/2018)*. Hà Nội

2. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018). *Chương trình GDPT Hoạt động trải nghiệm và HĐTN, HN (Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26/12/2018)*. Hà Nội

3. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2020). *Thông tư Số: 32/2020/TT-BGDĐT ngày 15/9/2020 về ban hành Điều lệ trường THCS, trường THPT và trường phổ thông có nhiều cấp học*. Hà Nội